

Farmaceutische zorg: mens gaat (meestal) voor op dier

Ethisch dilemma over patiënt en hond met dezelfde oogziekte

PW44 - 04-11-2016 | door Sebastian Klamer, Martine Kruijtbosch en Yuen Yee Li

Een apotheker moet kiezen tussen farmaceutische zorg voor de hond Loebas of voor de heer Leeftang. Beiden hebben dezelfde oogaandoening (keratoconjunctivitis sicca), er zijn twee vergelijkbare recepten voor ciclosporine, er is geen bereider beschikbaar en nog slechts één ampul op voorraad. Drie van de vier apothekers die reageerden op dit dilemma uit PW 33/34 laten de bereiding voor de mens prevaleren boven het dier.

Drie apothekers neigen in eerste instantie de mens voorrang te verlenen bij de terhandstelling. Vragen die daarbij opkomen zijn: weegt het afleveren aan een humane patiënt zwaarder dan het eerder inleveren van het recept voor de hond? Hebben apothekers überhaupt wel een zorgplicht naar dieren? Zo ja, waar ligt de grens? Geldt deze zorgplicht dan ook bij konijnen, hamsters, bacteriën?

Zorgplicht

Nee, die zorgplicht is er niet voor dieren. Immers, apothekers worden opgeleid in humane farmaceutische zorg en leggen een eed af die voor mensen geldt. En toch gaan drie apothekers de zorg voor de hond niet uit de weg: de kwetsbaarheid van de hond, gelijk als van een mens, doet een moreel appèl op hun verantwoordelijkheid vanuit de kernwaarde 'betrokkenheid bij het welzijn van de patiënt'.

Eén apotheker concludeert daarbij: er is tevens geen rationale of triage om de mens eerst te bedienen en daarna pas de hond en kiest in dit geval om de ene ampul te bereiden voor Loebas. Immers: er is een zorgvraag en het recept is aangenomen. Deze apotheker gaat vervolgens met de oogarts van de heer Leeftang in gesprek over alternatieve behandelingsmogelijkheden. Twee andere apothekers kiezen er voor om eerst de heer Leeftang te bedienen met de beschikbare ampul, maar willen er alles aan doen om de hond wel te helpen.

De vier apothekers stellen dat het technisch lastig is om de ene ampul voor twee eindgebruikers te verwerken en gaan, indien het eerste uitgiftes betreffen, op zoek naar alternatieven. Immers, in dat geval is er sowieso geen direct effect omdat de werking later intreedt. Kunsttranen kunnen dan een tijdelijke – maar vanwege frequente toediening suboptimale – oplossing zijn.

Ook overwogen twee apothekers een geregistreerde oogzalf (Optimmune) als alternatief te bestellen voor beide patiënten. In de tussentijd kan gewacht worden op nieuwe voorraad ciclosporine. Eén apotheker twijfelt überhaupt over de bekwaamheid om het recept voor een dier te bereiden en besluit dit dan ook niet te doen.

Eén inzender geeft aan dat in iedere behandelrelatie apotheker en patiënt beiden rechten en plichten hebben. De apotheker mag weigeren af te leveren en de patiënt heeft de plicht om tijdig het (herhaal)recept aan te bieden.

Triages

Apothekers moeten wellicht getraind worden in het uitvoeren van triages, stelt een andere inzender: "Als medicijn X niet meer beschikbaar is, wie krijgt dan het laatste doosje: patiënt A of patiënt B? Triage-vraag 1: bent u een mens? Triage-vraag 2: wat is de indicatie? Triage-vraag 3: hoe ernstig zijn de klachten? Enzovoort. Wanneer bijvoorbeeld ambulancepersoneel moeten

kiezen tussen het meenemen van een bejaarde of een jong volwassene, dan kiezen ze de bejaarde. Dat is immers de meest kwetsbare patiënt.”

Rechten en plichten

In het dilemma wegen naast de keuze tussen mens en dier ook andere morele afwegingen – rechten en plichten van zorgverleners en patiënt – en farmaceutische argumenten mee. Opvallend is dat het merendeel van de inzenders de zorgvraag voor een dier minstens even serieus nemen als die voor een mens. Daarnaast beperken zij hun verantwoordelijkheid niet tot de wettelijke zorgplicht of hun eed. De kwetsbaarheid van de ander, dier of mens en ongeacht hun gedrag, is een morele en daarmee een legitieme reden om vanuit de kernwaarden ‘farmaceutische deskundigheid’ en ‘betrouwbaarheid en zorgvuldigheid’, ook proactief de beste farmaceutische zorg te leveren.

In de evaluatie van de inzendingen hebben de leden van de SIG Ethiek en Filosofie van de Farmacie (EFF) zich gebaseerd op de beschreven overwegingen van vier reacties. De beoordelaars houden zich afzijdig van interpretaties over bedoelingen en achterliggende denkprocessen van de apothekers. Onder de inzenders zal een boek worden verloot.

Sebastian Klamer (Pharmaspray, afdeling R&D) en Martine Kruijtbosch (onderzoeker SIR) zijn beiden lid van de SIG EFF.